

Momente și aspecte privilegiate în care Dumnezeu Tatăl poate fi descoperit și simțit

Având în vedere că materialul este mult, este cu puțință să nu putem încheia în această seară și vom continua la Costinești. Atunci, în finalul acestui material, va exista și o inițiere specială care este totodată și o teofanie. De aceea mai întâi am să definesc ce înseamnă „teofanie”.

TEOFANIE este o manifestare sensibilă a lui Dumnezeu sau, altfel spus, o manifestare în care Dumnezeu este cu puțință să fie simțit într-un anumit mod de ființele umane, de cele care sunt pregătite să îl simtă în propria lor ființă, în universul lor lăuntric. Teofania este întotdeauna momentul unei comunicări rare și incomparabile între om și Creatorul său, a unui contact, a unei deschideri a Cerului în direcția lumii manifestate, a unei transmiteri sau revelații.

Se spune că Metatron, Îngerul chipului lui Dumnezeu Tatăl, este agentul prin excelență al teofaniilor. El este cel care reunește toți profeții și trimișii divini; deci este vorba despre Îngerul Metatron.

Orice învățătură divină autentică trebuie să-și aibă originea într-o teofanie, într-un act divin, care îi conferă acelei învățături o validitate sigură, într-o relație transcendentă, care va marca cu pecetea sa valoarea supraumană a textelor sau viziunilor celui care este obiectul acestei revelații. Tocmai de aceea, la începutul acestei Conferințe vom realiza consacrarea fructelor acestei Conferințe mai întâi lui Dumnezeu Tatăl și apoi, suplimentar, vom realiza o consacrare către Îngerul Metatron.

*

Înainte de a trece la subiectul propriu-zis pe care l-am indicat și anume: „*Momente și aspecte privilegiate în care Dumnezeu Tatăl poate fi descoperit și simțit*” am să vă definesc cât mai bine anumiți termeni fundamentali care apar în această expunere, pentru a vă fi astfel mai ușor să înțelegeți ceea ce doresc să vă comunic. În primul rând noțiunea de Dumnezeu.

DUMNEZEU

Cuvântul Dumnezeu nu poate fi înțeles decât în indivizibila sa unitate și aceasta dincolo de diversele modalități care pot servi reprezentării Sale conform necesităților temporale ale manifestării. Astfel pluralul este un nonsens când este vorba despre Dumnezeu chiar din punctul de vedere hindus și nu doar cel iudaic, creștin și islamic, cum am avea tendința să ne imaginăm. Și aceasta pentru că, în esența Sa cea mai intimă, substanțialmente, am putea spune: Dumnezeu nu este doar Unu; El este Unul, Unicul, Fără al doilea.

Chiar dacă apare uneori în mod manifestat sub unul dintre cele trei aspecte principale ale Sale în tradiția vedică și anume: Brahma, Vishnu și Shiva, aspecte care, luate împreună, sunt cunoscute sub numele de Trimurthi sau Tripla manifestare, El nu-și păstrează mai puțin natura Sa primă, indivizibilă, care rămâne mereu neschimbată, întrucât este o natură imuabilă și eternă.

Cunoscută ca Ishvara, cu alte cuvinte, conform calificărilor Sale distinctive, această aparentă individualizare sau mai exact formalizare, nu-i afectează deloc titlul dumnezeiesc care rămâne dincolo de orice determinare, personalitatea divină reprezentând efectiv o determinare, cu totul relativă firește, dar care caracterizează cu toate acestea Principiul dumnezeiesc care a îmbrăcat o anumită formă și nu trebuie să fie identificată cu autentică și invizibila esență a lui Dumnezeu. Prin urmare Dumnezeu ca persoană, Ishvara, ne permite

sesizarea sursei și principiului manifestării universale dar El trebuie în mod imperativ gândit analogic și apofantic, sau altfel spus, prin intermediul negării oricărei limitări fenomenale dacă dorim să înțelegem sau să ne apropiem de veritabila Sa natură.

Deoarece Principiul Prim, Dumnezeu, este Universul informal cuprinzând, în același timp, nemanifestatul și manifestatul și depășind orice concepții-imagini, aflat dincolo de dualitate, El este Cel Dintâi, Unul, Supremul, Parabrahman, Fără al doilea, al cărui mod nesuprem – Aparabrahman sau Ishvara – nu se distinge de El decât în mod total iluzoriu, deoarece efectul nu este întru nimic cu adevărat și esențialmente diferit de cauză.

În infinitatea Sa Dumnezeu este absolut inaccesibil, neafectat și mereu necunoscut, deoarece El nu poate fi un obiect al cunoașterii pentru un altul decât El însuși; aceasta explicându-se prin faptul că în afara Lui nimic nu deține facultatea cunoașterii; orice cunoaștere, chiar relativă, nefiind decât o participare la cunoașterea absolută și supremă a Sa.

Scrierile tradiționale indiene îl definesc chiar ca fiind: *„Dincolo de ceea ce nu este cunoscut, deoarece numindu-L Incognoscibil, Dincolo de Unul, aceasta înseamnă că totala Sa transcendență depășește chiar și afirmarea inaccesibilității Sale absolute.”*

CĂDERE

Dincolo de ruptura pe care a determinat-o între Dumnezeu și om - ale cărei diferite momente ne sunt relatate de episoadele din Geneză, care arată clar aptitudinea pierderii și a dizgrației pe care le-a suferit Adam, pierdere care s-a înscris, din nefericire, în inima întregii Sale descendențe, îndepărtând oamenii de natura lor primară, veritabila lor condiție originară la care ei trebuie să se întoarcă - această *cădere* poate fi de asemeni interpretată drept o mișcare generală de îndepărtare de Principiul dumnezeiesc. Această mișcare care este foarte precis rezumată în „Doctrina ciclurilor sau a erelor succesive”, „Mandvantara”, antrenează, cu o rară putere de solidificare, întregul ansamblu al manifestării vizibile.

Într-adevăr, trecerea de la o yugă (epocă) la alta, produce o degenerescență ale cărei consecințe multiple ating toate nivelele realului, cea mai reductibilă fiind pierderea tradiției spirituale, ca urmare a distanței crescânde față de Principiul dumnezeiesc, distanță care se mărește din ce în ce, într-un mod regulat și inexorabil.

ABSOLUT

Cunoașterea Absolutului este, cu siguranță, una dintre bazele fundamentale a cărei atingere este indispensabilă oricărei abordări veritabile a cunoașterii metafizice spirituale. Evident, nu este posibil să oferim o definiție a ceea ce din principiu nu se lasă definit, care este prin urmare indefinibil, indicibil, inexprimabil. Cu toate acestea nu este interzis, chiar dimpotrivă, să ne punem întrebări cu privire la o noțiune eminentă centrală în cadrul perspectivei spirituale ce caracterizează calea tradițională spirituală, care conduce la realizarea spirituală.

Vom remarca de asemenea că expresia „Absolut” nu este folosită decât pentru a se indica ceea ce este semnificat mai curând sub numele de „Infinit”, „Posibilitate” sau chiar „Totalitate”.

Să mai adăugăm că Absolutul sau Posibilitatea se distinge de Ființă, care nu este decât o formă extrem de limitată de determinare. Într-adevăr Absolutul nu poate fi o parte a ceva; universalul nu ar putea fi închis sau cuprins în nu contează ce. Absolutul nu poate fi caracterizat decât de Infinit, deoarece, nefiind limitat de nimic, El nu lasă nimic în afara Lui.

Particularitatea ideii de Absolut impune deci ca ea să nu poată fi exprimată decât prin termeni sub formă negativă iar aceasta în măsura în care limbajul, ca oricare altă formă de

afirmare pozitivă, este obligatoriu obiectivant și prin urmare limitat. În acest sens Absolutul fiind insesizabil în afara atributelor Sale doar folosirea negației exersată asupra determinării și limitării poate, într-un anume mod, să facă sensibilă dimensiunea autentică a Absolutului.

ADEVĂR

Nu ar putea exista un Adevăr străin Principiului dumnezeiesc. Atunci când se vorbește de Adevăr ca atare se face referire întotdeauna și inevitabil direct la Principiul dumnezeiesc, deoarece în afara Principiului dumnezeiesc nimic nu-și are fundamentul său propriu. Această dependență față de Principiul dumnezeiesc primar face ca relația noastră cu Adevărul să treacă obligatoriu prin recunoașterea supunerii noastre la imperativele obiective ale imuabilei Legi Principiale Supraumane. Acesta este motivul pentru care s-a spus că numai Adevărul ne face liberi din punct de vedere spiritual, după cum subliniază apostolul Ioan în Evanghelie: „*Veți cunoaște Adevărul și atunci Adevărul vă va face să deveniți liberi*”. (Ioan, cap.8.32.)

Cum Principiului dumnezeiesc este Unul, știind că nu pot exista evident două Principii căci unul l-ar distruge pe celălalt, la fel cum, din aceleași motive, nu pot exista două Absoluturi, două Toturi sau o pluralitate de Infinituri, Adevărul este de asemenea Unul. Vorbim deci de caracterul unic al Adevărului deoarece, în esența Sa, El este identic cu Principiului dumnezeiesc, non-diferit de această Unitate originară.

Adevărul nu este un produs al minții umane. El își are propria Sa existență, independent de noi. Rolul nostru este, prin urmare, doar acela de a-L cunoaște și în afară de această cunoaștere trebuie să știm că nu subzistă decât eroarea.

Adevărul nu ține de un anumit spirit practic, de un pragmatism derizoriu; El aparține Ordinii Intelctuale Pure. Este obiectul propriu al inteligenței veritabile, al veritabilului intelect superior. De altfel trebuie să știm că la Adevăr se ajunge prin percepția imediată, directă. Trebuie să înțelegem astfel intim că doar intuiția intelectuală superioară ne permite să intrăm în contact cu domeniul suprauman care este Domeniul propriu al Principiului dumnezeiesc.

Perceput prin „*cunoașterea inimii*” cum o numesc orientalii, Adevărul ne este transmis conform propriei Sale Ordini, conform Naturii Sale: „*Adevărul este Cel care face Adevărul*”. Prin urmare este foarte important să intrăm într-o stare de perfectă disponibilitate față de Adevăr, să abandonăm mecanismele care se găsesc la baza convingerilor limitate ale omului vechi, pentru a ne deschide față de Lumina Clară a Adevărului.

Știința sacră, cunoașterea metafizică fundamentală spirituală, nu au altă sursă, nu sunt alimentate printr-un alt canal decât cel al Adevărului. Originar fiind, Adevărul este adevărul asupra originilor. El este adevărul cu privire la Principiului dumnezeiesc. El este cel mai profund nucleu care este Adevărul esențial, Adevărul total; toate adevărurile parțiale nefiind decât fragmente, scânteii ale Sale.

Sinonim cu Absolutul cu care El este logic și pe bună dreptate identic Adevărul transcende și depășește toate aporiile și limitările contingentei lumii manifestate. Atemporalitatea Sa îi conferă un statut de universalitate care îi permite să-i lumineze în toate epocile și în toate tradițiile pe cei care se deschid față de Luminile suverane ale Realității esențiale dumnezeiești.

Dacă ne întrebăm: „Oare câți dintre cei care păstrează o orientare tradițională spirituală autentică se îndreaptă spre Adevăr pentru El însuși, în mod complet dezinteresat, dincolo de atașamentele afective și de spiritul îngust de dominare?” - răspunsul pare să ne indice că este vorba despre un număr destul de mic. Cu toate acestea, în cadrul acestui foarte

mic număr de ființe care constituie cercul extrem de închis al prietenilor extrem de sinceri ai Adevărului, se găsește - din fericire ocrotit și firește transmis - Depozitul Eternei Înțelepciuni, Depozitul Adevărului atemporal și universal.

ÎMPĂRĂȚIA CERURILOR

Imaginea Împărăției Cerurilor este o imagine subtilă, deoarece analogia cu Lumea creată, în ceea ce privește Împărăția Cerurilor - veritabilă firește - este deseori incapabilă să redea realitatea proprie a ceea ce constituie esența acestui domeniu non-uman.

Împărăția Cerurilor în sensul său plenar nu poate fi comparată cu elementele Lumii materiale. Ea nu este definită de contingență și impermanență, ea rămâna în Pura Lumină a Tainei, Lumina Obscură, plină de mistere, a lui Dumnezeu. Împărăția Cerurilor care este asimilată tradițional lui Atman, Sinele Suprem Nemuritor, este pur interioară, nu este vizibilă cu ochii trupești, după cum va reaminti și Iisus: „*Împărăția lui Dumnezeu nu vine în așa fel ca să izbească privirile. Nu se va zice: 'Uite-o aici sau uite-o acolo!'*, *căci, iată, că Împărăția lui Dumnezeu este înlăuntrul vostru*”. (Latină, Regnum dei intra vos est” – Luca 17.21)

Invizibilă privirilor asemeni Centrului, Împărăția Cerurilor este locul cel mai ascuns, cel mai secret, locul perfecte tăceri, al mării uniuni cu Dumnezeu Tatăl, unde este celebrată nunta sufletului cu Dumnezeu Tatăl. Departe de a putea fi sesizată prin intermediul simțurilor grosiere, Împărăția Cerurilor - după cum constatăm - este de o esență pur spirituală, non-materială. Ea se află în cea mai profundă intimitate a ființei, în intimitatea intimității, în adâncul cel mai profund al sufletului, în Centrul sufletului, în Sinele Nemuritor Atman. Tocmai de aceea, prin această cunoaștere, ființa poate apoi să comunice cu această Împărăție a lui Dumnezeu care se află și în afara sa; inima și Centrul fiind, să nu uităm, locul nemanifestării.

Există, prin urmare, o strânsă corespondență între această calificare particulară ce caracterizează atitudinea anumitor țări de a se considera locul Centrului și ideea spirituală a Împărăției lui Dumnezeu ca domeniu unic. Și într-un caz și în celălalt apare importanța și importanta noțiune de inaccesibilitate, care este – nu întâmplător – centrală acestor domenii.

POD

Podul, analogic vorbind, este o legătură. El stabilește o relație între două maluri, între două stări, între două lumi, între pământ și Cer, între om și Dumnezeu. El unește și reunește, face joncțiunea între Lumea manifestată și nemanifestată, între două stări ale ființei.

Podul, ca și frânghia sau scara, este mijlocul de trecere care, reunind ceea ce era separat, restabilește vechea unitate originară și primară, când lucrurile, în starea lor primară, nu erau încă divizate. Cele două Lumi reprezentate de cele două maluri sunt în sensul cel mai general Cerul și pământul, care erau unite la început dar au fost separate prin faptul însuși al manifestării, al cărui întreg domeniu este atunci asimilat cu un mal sau cu o mare care se întinde între ele. Podul va deveni, prin urmare, asemeni unui ax. El va realiza posibilitatea comunicării între două domenii și de aceea el trebuie să fie considerat ca fiind vertical.

Podul, ca trecere, este o cale. Dar asemeni oricărui drum el conduce către destinație și în același timp formalizează o distanță, fosilizează o ruptură. Dacă podul este realmente „calea” care unește cele două maluri și permite trecerea de pe unul pe celălalt, el poate, cu toate acestea, să fie de alminteri, într-un anumit sens, asemeni unui obstacol plasat între ele, ceea ce face trimitere la caracterul său periculos. Traversarea podului nu este prin urmare

lipsită de pericol în măsura în care podul este chiar locul joncțiunii dar de asemenea și obstacolul care trebuie depășit, drumul care separă.

Putem observa că dublul sens simbolic al podului rezultă și din faptul că el poate fi parcurs în cele două direcții opuse; pe acest pod poți să te duci sau poți să te întorci. Odată ce ne-am angrenat în traversare, întoarcerea înapoi este însă interzisă întrucât ceea ce a fost deja parcurs trebuie să fie apoi pierdut din vedere; nu contează decât sensul drumului. Privirea atunci nu trebuie să uite perspectiva ultimă, astfel încât podul, care este un ajutor și un mijloc, să nu se transforme într-un obstacol și într-o piedică.

Podul concretizează posibilitatea întoarcerii. El oferă mijlocul tangibil și efectiv în acest scop. El ne amintește că orice perspectivă de regăsire a originii, de reintegrare a stării primordiale spirituale, de unire a ceea ce era separat, nu este un vis zadarnic, ci – dacă ființa se dovedește capabilă și perseverentă depășind anumite capcane – este un țel întru totul realizabil.

TOT

Totul universal este lipsit de părți; este nelimitat. Nimic nu este exterior Totului. El înglobează ansamblul cel mai larg care poate exista; altfel el nu ar mai fi Totul.

Totul echivalent cu Infinitul nu este nici reductibil sau asimilabil unui obiect particular și determinat. Întrucât conține Totalitatea cea mai amplă, El nu lasă să subziste nimic în afara Lui. Neputând să fie conceptualizat și nici să constituie un obiect pentru minte ca gând specific, deoarece nici un concept nu este în măsură să-i poată cuprinde cu adevărat imensitatea și natura, Totul scapă în mod strict și riguros oricărei tentative de definire pozitivă limitată. Totul depășește în mod radical formele relative care sunt percepute din punct de vedere existențial și este superior sumei părților sale. Vom insista asupra acestui aspect deoarece o sumă aritmetică este incapabilă să redea cu adevărat ceea ce este Totalitatea ca atare.

Într-adevăr, Totul nu poate fi redus, într-o tentativă stângace de a ne face o reprezentare oarecare cu privire la El, la o simplă acumulare sau la o simplă adunare de termeni care să înlocuiască în acest scop reducția mentală sau o conceptualizare globalizantă, punând în acțiune instrumentele și mecanismele intelectuale clasice și care refuză să lase locul în acest domeniu purei intuiții intelectuale superioare. Iar în lipsa acestei intuiții pure nu se ajunge decât la crearea imaginară a unei „ens strationis”, o entitate care nu deține nici o realitate tangibilă și concretă în afara celei pe care i-o oferă gândirea. Totul trebuie, prin urmare, să fie privit în pura Sa transcendență și profunda imanență, renunțând la modurile obișnuite de evaluare, aceasta fiind singura manieră de a lăsa cât mai liber posibil, vacant și vid disponibil, spațiul interior necesar, astfel încât în subtila Sa „prezență” să se manifeste Totalitatea autentică.

CORESPONDENȚA

Legea ocultă a Corespondenței este o Lege situată la baza oricărei reflecții simbolice afirmându-se chiar că ea este rațiunea de a fi a oricărui simbolism deoarece orice expresie nu poate decât să fie tradusă în acest mod particular pentru a putea pretinde să enunțe o analiză validă simbolică.

Ținând de Principiul dumnezeiesc, din care își extrage substanța, deoarece Lumea nu este decât efectul original al Logosului divin rostit la începutul timpurilor, Legea Corespondenței permite traducerea Planului superior în planul manifestării, prin intermediul legăturilor și corespondențelor nu imediat perceptibile și care, toate acestea, structurează

armonia și echilibrul general al diferitelor planuri. Vom înțelege astfel că legile Domeniului material se găsesc într-o strânsă dependență de Legile Domeniului spiritual, întrucât ele participă – și unele și celelalte – la Unitatea principială și originară pe care ele nu fac decât să o traducă.

Această unitate explică de altfel de ce fiecare element al Universului este înscris într-un strâns raport de analogie cu toate celelalte elemente ale acestuia.

Ca reprezentare a Legii unității, figura omului universal este o reprezentare perfectă a acestei corespondențe generale.

ANALOGIE

Sensul propriu al acestui cuvânt este precizat uneori luându-se ca bază simbolică faimoasa Pecete a lui Solomon formată prin suprapunerea a două triunghiuri opuse, unul cu vârful în sus, celălalt cu vârful în jos; în felul acesta rezultă steaua cu 6 colțuri.

Așa după cum imaginea unui obiect este inversată într-o oglindă în raport cu obiectul însuși, la fel, ceea ce este primar în Ordinea Principială este mai mic în Ordinea Manifestării; cel puțin în aparență. În același mod punctul geometric este nul pe plan cantitativ, el neocupând aproape nici un spațiu, cu toate că el este Principiul Dumnezeiesc prin care este generat spațiul în întregime sa. De asemeni în matematică 1 sau unitatea este cel mai mic din seria vertiginoasă a numerelor, dar el este în realitate cel mai mare, deoarece le conține virtual pe toate, producând ansamblul prin propria sa repetare infinită.

Analogia dintre Macrocosmos și Microcosmos (Microcosmosul fiind însă și universul nostru lăuntric, pe care fiecare ființă umană îl are) are ea însăși la bază aceleași principii care tocmai au fost enunțate. Cea mai mică parte a Universului fiind, la nivelul său, o modalitate particulară a Unității originare, Sursă primară și fondatoare. Acesta este motivul pentru care modalitatea corporală a individualității umane poate fi folosită ca analogie pentru simbolizarea întregului Univers sau, altfel spus, al Macrocosmosului.

Ceea ce trebuie să reținem din această Lege este că analogia este întotdeauna „inversată”, acesta fiind de altfel semnul oricărei analogii veritabile, semn care poate fi decelat cu ușurință în Parabolele evanghelice unde ea apare prin noțiuni gen: cel mai mic, cel dintâi și cel din urmă, etc., ca și în Comentariile orientale asupra vieții înțelepților.

De asemeni, plecând de la studiul ciclurilor solstițiale, este necesară să fie făcută o distincție între Ordinea celestă, căreia îi aparține mersul Soarelui, și Ordinea terestră, căreia îi aparțin succesiunea anotimpurilor. Conform Legii Generale a Analogiei aceste două Ordini trebuie, în însăși corelarea lor, să fie inversate una față de cealaltă, astfel încât ceea ce este cel mai sus, urmând prima Ordine, devine cel mai jos, urmând-o pe a doua și reciproc. Astfel, conform rostirii ermetice care se află înscrisă pe „Tabla de Smarald” și care îi aparține lui Hermes Trismegistos „Ceea ce este sus (în Ordinea celestă) este precum ceea ce este jos (în Ordine terestră)”.

CENTRU

Iată o noțiune despre care se poate spune, în mod rezonabil, că intervine aproape în toate simbolurile tradiției spirituale universale sau cel puțin la care toate simbolurile acestei tradiții participă într-o măsură mai mare sau mai mică; fapt grăitor cu privire la poziția fundamentală ocupată de Centru în înțelegerea sensului și realității lucrurilor manifestate.

Vom vorbi prin urmare aici de un element pe care suntem în mod legitim îndrituiți să-l calificăm ca fiind esențial. Origine invizibilă, ax și punct primar al tuturor lucrurilor, *Centrul* este simbolul, imaginea și locul Unității primordiale. Din el, prin activitatea sa

radiantă, apar toate lucrurile. Punct sursă, fundament și Principiu dumnezeiesc, Centrul este emblema Ordinii Lumii, a echilibrului și a verticalității perfecte. Acesta este motivul pentru care Centrului îi este atașată perfecțiunea punctului din centrul cercului, perfecțiune care este transpusă în simbolul roții.

În Asia, pentru a se vorbi de Centru, este folosit termenul de „*Mijloc invariabil*” sau „*Calea de mijloc aurită*”.

Punct al manifestării activității Cerului, trimitere la imutabilitatea absolută a Principiului dumnezeiesc, imobilitatea Centrului este un ecou vizibil al Eternității unității. Punct interior al tuturor lucrurilor, ax al rotației ciclului devenirii, Centru al Lumii – la început găsiindu-se, evident, la baza dezvoltării universale – Centrul constituie de asemeni scopul final la care se întorc toate formele manifestării. Într-adevăr, dacă toate lucrurile au o origine, această origine este de asemenea, în mod necesar, destinația lor ultimă. După ce au fost îndepărtate, foarte provizoriu de altfel de Principiul dumnezeiesc, lucrurile și ființele trebuie în mod imperativ și obligatoriu să se întoarcă la acest Principiu dumnezeiesc. Centrul este, prin urmare, simbolul prin excelență al permanenței Principiului dumnezeiesc, Alfa și Omega, Originea principială, Mijlocul și Sfârșitul.

Trebuie să subliniem că Punctul central, „*Palatul sfânt*” din tradiția secretă cabalistică, „*Pământul cel sfânt*” al templierilor, este desemnat în ezoterismul islamic ca fiind Centrul divin, cel care unește contradicțiile și antonimiile. Centrul ordonează totul prin activitatea sa non-acționantă, iar aceasta explică faptul că întoarcerea la origine – cu alte cuvinte „în Centru” – este considerată în taoism drept o intrare în starea de repaos etern, o identificare cu vidul beatific, cu axul imobil pe care se sprijină întreaga manifestare.

Dacă anumite științe precum geometria, astrologia, gramatica, se referă în mod constant la noțiunea de Centru și sunt legate de această noțiune, fără îndoială că arhitectura este cea prin care constructorii au urmărit foarte regulat să facă să fie perceptibilă importanța Centrului, aceasta explicând faptul că toate edificiile tradiționale, de la Piramidele din Egipt, trecând prin templele hinduse și până la catedralele noastre din Evul Mediu, sunt retranspoziții vizibile ale Centrului, trimiteri la aspectul fondator și axial al Mijlocului imobil, al Polului transcedental, al Eternității imuabile.

ETERNITATE

După căderea sa, omul a pierdut simțul eternității care nu este, cum am putea prea ușor să credem, doar o noțiune strict temporală, ci constituie însuși sensul metafizic al Unității. De aceea, pentru a regăsi sensul autentic al eternității este necesar să ne întoarcem în Centru, întoarcere care permite restaurarea Stării Primordiale. De altfel întoarcerea în Centru este identică cu reîntoarcerea în Sinele Suprem Atman.

Prin urmare, cel care a reușit să realizeze Perfecta Unitate, care a depășit contradicțiile, care este stabilit definitiv în Centrul tuturor lucrurilor, voința sa fiind atunci una cu Voința universală a lui Dumnezeu, care prin atingerea Marii păci profunde este identic cu Unitatea principială, dumnezeiască, acela vede Unitatea în toate lucrurile și toate lucrurile în Unitate, iar această stare este trăită în absoluta simultaneitate a Eternului prezent.

După cum vedem, elementul transcendent, informal, non-încarnat și non-individualizat, cu alte cuvinte „*raza celestă*”, senzația de eternitate, se poate manifesta în centrul ființei și anume în Atman, în Sinele Suprem Nemuritor, prin perfecta și clara conștiință a identității ființei.

Pentru că inițierea finală implică secretul, să definim acum ce înseamnă, în această revelație, această noțiune de *secret*.

SECRET

Unul dintre semnele vremurilor care este întâlnit într-un mod generalizat în epoca noastră este o formă insidioasă caracteristică mentalității moderne și pe care o putem defini drept un „*refuz al secretului*”, un refuz de a admite că pot exista domenii în care nu este posibil accesul oricui, în lipsa unei calificări necesare. Această atitudine se regăsește la toți indivizii care gravitează în interiorul lumii profane și care, manifestându-se de altfel deseori printr-un dispreț afișat față de cunoașterea tradițională spirituală, își imaginează că pot accede direct la cunoașterea cea mai sacră, cea mai spirituală, fără nici o altă formă de proces intermediar. Așa se face că multe învățături provenind din sursele cele mai venerabile fac obiectul unei incredibile acțiuni de vulgarizare, oferind unor simpli oarecare elemente dispartate ale Depozitului Primordial Spiritual, umplând cu o multitudine de cărți raioanele librăriilor și constituind astfel o literatură denaturată care ascultă doar de scopuri comerciale. Acest spectacol trist care vine să pună capac unei lipse spirituale evidente, oferind în schimb o spiritualitate parodică, de bazar, este din nefericire un aspect de „civilizație” al cărui dezvoltare pare că se va accentua ca urmare a succesului obținut la marele public profund ignorant.

În fond această ură față de secret nu este decât o respingere violentă a naturii ierarhizante a cunoașterii spirituale autentice și o voință feroce de a etala în plină lumină Adevărurile spirituale cele mai ascunse. Ori, această acțiune de vulgarizare este o pură iluzie în măsura în care doctrinele inițiatice spirituale rezistă prin însăși natura lor la orice vulgarizare, oricât de clar ar fi expuse, cu condiția, bineînțeles, să fie expuse ca atare în veritabila lor semnificație, fără să fie deformatate în vreun fel.

Deci doctrinele inițiatice – reiau - rezistă prin însăși natura lor la orice vulgarizare; oricât de clar ar fi expuse, ele nu pot fi înțelese decât de către cei care sunt calificați și sunt pregătiți lăuntric pentru a le înțelege, iar pentru ceilalți ele sunt ca și cum nu ar exista. Iar aceasta e cu atât mai ușor de înțeles cu cât știm că secretul, ca atare, este total inexprimabil deoarece ține de o Ordine transcendentă, inefabilă și inaccesibilă spiritului comun fiind, prin urmare, pe scurt, incomunicabil.

În această direcție avem exemplul unei stări pe care dacă noi o trăim, de exemplu o stare de comuniune cu Dumnezeu, chiar dacă urmărim apoi să o descriem, cât de cât, ea nu va putea fi cu adevărat înțeleasă decât de către altă ființă care a avut o asemenea stare de comuniune cu Dumnezeu. Altfel, pentru ceilalți, chiar dacă ea este comunicată prin scris sau altfel, ea nu poate fi înțeleasă.

Și, pentru că am ajuns aici definim:

IGNORANȚA sau PROSTIA

Ignoranța, avidya, este asimilată conform tradiției vedice cu ultima dintre cele trei guna-uri, care este numită *tamas guna*; aceste guna-uri fiind calitățile sau atributele care constituie ființele din punct de vedere ale diferitelor lor stări de manifestare. Această a treia guna, *tamas guna*, legată de tenebre, de rădăcinile cele mai obscure ale ființei, caracterizează stările cele mai inferioare ale ființei și prin urmare, prin cauzalitatea logică, este vâlul cel mai dens, al lipsei de înțelegere și al ignoranței; altfel spus al prostiei.

Ignoranța este sursa, originea, tuturor limitărilor ființei pe care ea o închide în individualitatea sa nepermițând nici o posibilitate de depășire a limitelor strâmte ale eului. Vom sublinia așadar, odată cu marele înțelept Shankaracharya, că nu există alt mijloc de a atinge eliberarea spirituală completă și finală, decât prin veritabilă cunoaștere, deoarece

acțiunea care nu este opusă ignoranței nu o poate îndepărta câtă vreme cunoașterea disipă ignoranța, așa după cum lumina disipă tenebrele.

Dispariția ignoranței determină, printr-un gen de efect imediat, dispariția individualității, care ne eliberează din lanțurile identificării cu eul iluzoriu, cu egoul, și oferă astfel accesul la Domeniul etern al lipsei de formă a Absolutului.

Să reținem prin urmare că unicul mijloc de disipare a ignoranței este, conform tradiției indiene, cunoașterea spirituală veritabilă.

INTELECT TRANSCENDENT (SUPERIOR)

Intelectul transcendent sau buddhi – cum este el cunoscut în tradiția yoghină – care este necesar să fie distins de minte, conștiință sau rațiune, este de ordin universal, spiritual, nefiind prin urmare o facultate individuală. El face posibilă cunoașterea metafizică, cunoaștere non-umană prin definiție, care ține doar de intuiția intelectuală pură, de așa-zisul „ochi al inimii”.

Intelectul transcendent transmite Lumina solară a cunoașterii directe, cunoașterea intuitivă imediată, și de aceea spune Aristotel că: *„Intelectul superior este mereu conform cu Adevărul”* sau că *„Nimic nu este mai adevărat decât intelectul superior”*.

Acest tip de înțelegere este mai mult o facultate de percepție intimă decât fructul unei comprehensiuni discursive a raționamentului. Scolasticii au numit așadar, pe bună dreptate, în Evul Mediu, intelectul pur: *„habitus principiorum”* deoarece el constituie cadrul participării la Principiul dumnezeiesc, imaginea însăși a Principiului dumnezeiesc în om, reflectare și esență a Gândirii divine. Vom înțelege astfel fără greutate de ce Cuvântul, ca urmare a misterului care îl caracterizează în calitate de Primul, Înaintea tuturor lucrurilor, este numit *„Intelect divin”*, deoarece Totul a fost mai întâi conceput în Gândirea lui Dumnezeu, Gândirea creatoare corespunzând Punctului ascuns, Punct inițial, Punct de plecare al oricărei diferențieri în misterul *„Palatului interior”* sau altfel spus, în *„Sfânta sfințelor”*.

Momente și aspecte privilegiate în care Dumnezeu Tatăl poate fi descoperit și simțit

Dumnezeu poate fi descoperit și simțit pretutindeni, dar pentru aceasta este necesar ca noi să dorim cu sinceritate aceasta, să aspirăm cu putere și să fim cât mai perseverenți în intenția noastră de a-L simți cât mai profund în ființa noastră.

În conformitate cu ideologia teologiei clasice Dumnezeu este Infinit, Atotcuprinzător și, prin urmare, El este Omniprezent. Pe de altă parte, o altă teză sau idee importantă a învățăturii spirituale tradiționale este aceea că, deși Dumnezeu este imens și se află pretutindeni, totuși El nu are părți componente, adică – altfel spus – El este foarte simplu.

Concluzia imediată care se impune de aici este aceea că-L putem întâlni pe Dumnezeu în orice loc sau în orice parte a Creației. Cu toate acestea noi remarcăm faptul că omul contemporan nu este aproape deloc conștient de această prezență totală și inefabilă a Conștiinței Divine în lumea care-l înconjoară și, cu atât mai puțin, în el însuși. Această situație este oarecum similară cu condiția existențială a omului-pește, care deși percepe anumite aspecte ale lumii acvatice în care trăiește, totuși el nu este conștient de apa în care mereu se află și înoată și care totodată îl înconjoară în același mod în care, analogic vorbind,

ființa umană ignorantă nu îl percepe deloc pe Dumnezeu în universul înconjurător în care ea trăiește.

Privind acest aspect prin această perspectivă se poate spune că marea majoritate a oamenilor nu depășesc, în general vorbind, un anumit nivel de conștiință care poate fi asimilat conștiinței animale și se comportă precum peștele din exemplul nostru anterior, care nu crede în Dumnezeu sau, altfel spus, el nu crede că se află și înoată tot timpul în apă.

Această metaforă ne permite chiar să avansăm mai mult în observația și analiza noastră. Astfel, putem afirma că, atât timp cât peștele se află în apa oceanului, el practic nu este conștient că se udă. Doar atunci când scoatem peștele din apă se observă că el este de fapt ud. Analogoc vorbind, acest aspect se referă la procesul cunoașterii care, în lumea obiectivă duală, reprezintă totdeauna cunoașterea binelui și a răului, adică reprezintă acel tip de acțiune care ne face să devenim conștienți de faptul că, în realitate, noi suntem „uzi” sau, cu alte cuvinte, că noi suntem îmbrățișați în fiecare clipă de prezența tainică a lui Dumnezeu Tatăl. Astfel, întocmai precum în cadrul peștelui, care până în momentul scoaterii lui din apă – ceea ce practic echivalează cu moartea lui – nu a știut că este ud, adică el nu a știut că a trăit de fapt în apă, tot astfel și noi, până când nu vom face să moară eul nostru fals și efemer, adică egoul, nu vom putea descoperi că în realitate noi suntem mereu înconjurați și îmbrățișați de tainica prezență a lui Dumnezeu Tatăl.

Totuși putem spune că există anumite „locuri” în care „apa”, adică prezența tainică a lui Dumnezeu care ne înconjoară se manifestă într-un mod deosebit. Am utilizat aici cuvântul „locuri” datorită faptului că limbajul nostru obișnuit este prea sărac în semnificații pentru a descrie așa cum trebuie diferitele aspecte care transcend categoriile spațio-temporale care ne guvernează existența. În această direcție metafora apei ne poate fi de un real folos pentru a aprofunda acest subiect. Astfel apa, care aici este atribuită în mod analogic prezenței tainice a lui Dumnezeu, este pentru pește – sau altfel spus, pentru propria noastră natură care înoată în ea, pretutindeni. Însă, cu toate acestea, în unele locuri, apa este mai *clară* sau, altfel spus, este mai limpede decât în alte zone. Totuși „apa” care ne atinge nu se vede, însă totuși putem vedea lucrurile și ființele care sunt udate de ea. În mod asemănător noi nu-L putem cunoaște pe Dumnezeu ca pe un obiect care se află în exteriorul nostru, deoarece starea pe care o resimțim atunci implică prezența inefabilă a Prezenței Divine în toate lucrurile și în toate ființele din Creație și nu doar în unele din acestea.

Privind din această perspectivă metafora „apei” nu ne mai este de ajutor deoarece ea prezintă anumite limite inerente care în cazul acestui exemplu se datorează formei și substanței. Putem avea minunate experiențe ale Prezenței Divine în tot ce ne înconjoară și în același timp să ne simțim inseparabili de întregul Univers datorită faptului că atunci realizăm, cu certitudine, că natura noastră profundă și reală este identică cu aceea care impregnează toate celelalte lucruri și ființe care există. Această experiență divină, profund spirituală, este analoagă experienței spirituale a Trinității creștine în sânul căreia ipostazele – adică Tatăl, Fiul și Sfântul Duh – sunt pe deplin fuzionate și totodată ele sunt aparent distincte.

O primă concluzie a ceea ce am expus până aici este aceea că experiența profund spirituală, iluminatoare, a prezenței lui Dumnezeu în manifestare, nu implică totdeauna revelarea unui Dumnezeu personal, așa cum gândesc și cum se așteaptă cei mai mulți dintre oameni. Primele generații de creștini au criticat păgânii deoarece adeseori aceștia personificau forțele naturii, divinizându-le. Pe de altă parte, ultimele generații de creștini reproșează primilor creștini că aceștia au promovat o viziune antropomorfică a lui Dumnezeu, adică o viziune în care Dumnezeu era imaginat ca având formă trupească umană.

Analizând toate aceste aspecte cu multă detașare și luciditate, putem afirma că niciodată Dumnezeu nu poate fi încadrat, nici în viziunea grandioasă a unui super-cosmos, și nici în aceea a unui super-om. În această situație ne putem pune imediat următoarea întrebare: „Dacă Dumnezeu nu reprezintă nici una dintre aceste ipostaze, atunci ce vom descoperi și ce vom simți în momentul în care El, cu adevărat, ni se revelează?”

Un prim răspuns este acela că atunci noi fuzionăm cu misterul copleșitor, cu Vidul Suprem. Cu alte cuvinte, mai ales atunci noi nu ne întâlnim cu cineva sau cu ceva anume, aspect care este firesc să fie așa, deoarece anterior am afirmat că Dumnezeu nu este un simplu obiect al percepției noastre.

Un alt răspuns este acela că experiența fuziunii cu Dumnezeu ne confruntă totodată cu acel Alter – în limba latină – sau altfel spus în traducere, Celălalt al nostru, Fără de care noi nu am putea exista. Aici noi nu trebuie să confundăm acest ALTER sau „celălalt” care de fapt simbolizează acea parte a ființei noastre pe care noi încă nu o cunoaștem, cu ceea ce noi numim ALIUT, adică acea parte a ființei noastre care totuși este distinctă de noi înșine și care, într-un anume fel, s-ar putea spune că ne înstrăinează de natura veritabilă a ființei noastre. Prin urmare, Dumnezeu ne apare în acest caz ca fiind un Alter sau un Celălalt și nu un Aliut.

Al treilea răspuns pe care-l putem oferi la întrebarea anterioară este acela că totodată noi îl simțim atunci pe Dumnezeu cu Atman, Sinele Suprem Nemuritor, care reprezintă însăși Realitatea noastră Esențială Divină.

De fapt cele trei variante de răspuns care au fost expuse mai sus exprimă aceeași realitate, anume că totodată Dumnezeu este în fiecare dintre noi, însăși natura noastră tainică, ultimă, eternă și neschimbătoare.

Utilizând acum termenii și exprimarea specifică filozofilor de tip occidental, putem spune că omul reprezintă *arena* sau *punctul de întâlnire* și totodată de *coliziune*, unde clipă de clipă, se consumă dualismul fundamental al realității obiective; adică teribila luptă dintre bine și rău. De pildă viața modelului nostru divin Iisus Cristos a fost și rămâne un tulburător exemplu în ceea ce privește lupta lucidă și perseverentă împotriva acțiunilor mai mult sau mai puțin subtile ale demonilor.

În sfera Microcosmosului nostru uman această luptă reprezintă necesitatea continuă de a face față, într-un mod perfect și divin integrat, tuturor tentațiilor, impulsurilor și obiceiurilor rele, etc., cu care ființa umană ignorantă încă se mai confruntă. În această direcție ajutorul măștrilor spirituali, precum și al învățăturilor spirituale care sunt prezentate în textele clasice ale tradițiilor fundamentale ale omenirii, ne sunt de un real folos pentru înțelegerea corectă a raporturilor de bază ca existență între om - care este creatura - și Dumnezeu - care este Creatorul.

Înțelepciunea orientală afirmă, printre altele, că atunci când discipolul este pregătit, maestrul spiritual apare pentru a-i arăta acestuia calea ce trebuie să fie urmată. Privind lucrurile dintr-o altă perspectivă, se poate spune că învățăturile spirituale profunde care sunt prezentate într-o carte nu pot da roade decât în cazul în care cel care le citește este suficient de pregătit sau, cu alte cuvinte, atunci când el are un nivel de conștiință potrivit ca să înțeleagă mesajul lor tainic, întocmai ca o „sămânță” a cunoașterii care atunci îi este sădită în inimă. De altfel în cap. III, sutra 34, din faimosul text „Yoga sutra” a înțeleptului Patanjali se precizează că : „Doar în Vidul beatific al inimii poate fi găsită adevărata cunoaștere spirituală eliberatoare.”

Experiența profund spirituală a descoperirii lui Dumnezeu în propria noastră ființă este accesibilă oricui și ea poate fi aprinsă sau inițiată în inimile noastre de orice text spiritual

autentic, ale cărui virtuți principale trebuie să fie simplitatea expunerii și forța tainică a trăirii autentice care este expusă în acel text. În această direcție un exemplu grăitor îl constituie cele patru Evanghelii ale Noului Testament a căror lectură este accesibilă, în egală măsură, atât intelectualilor, savanților și învățaților, cât și copiilor, celor umili, celor simpli și sărmani sau, cu alte cuvinte, celor care reprezintă de fapt marea masă a populației fără vreo deosebire de castă sau religie. Cu toate acestea remarcăm cu ușurință că prea puțini sunt cei care ating starea de Nemurire spirituală și Eliberare supremă, ajungând astfel să realizeze plenitudinea stării de fuziune extatică cu Dumnezeu.

Într-adevăr, se poate spune că noi îl putem percepe și descoperi pe Dumnezeu pretutindeni însă – *atenție!* – aceasta nu poate avea loc oricum și chiar în orice manieră. Cu alte cuvinte se poate spune că experiența spirituală a percepției vii și intense a lui Dumnezeu nu poate și nu trebuie să fie niciodată banalizată. Extazul generat de o sublimă trăire estetică, de o elevată pasiune erotică în care atunci jocul amoros este realizat cu continență și într-un mod transfigurator, de o rafinată experiență la nivel intelectual etc, nu se poate totuși ridica și nu poate fi sublimat cu adevărat la înălțimea unei veritabile și plene experiențe divine, fără îndeplinirea unei condiții fundamentale, care se referă la *puritatea inimii* în cazul celui care trăiește experiența respectivă. De altfel, în Evanghelia după Matei 5.8, cuvintele lui Iisus sunt profund edificatoare în această direcție: „*Preafericiți sunt cei care au inima pură, căci ei îl vor putea găsi pe Dumnezeu.*”

Se poate spune că o inimă pură este o inimă din care au dispărut influențele impure ale egoului și care este astfel pregătită pentru a sonda profunzimea nebănuite ale Spiritului. Această experiență este simplă, ceea ce însă nu înseamnă că ea este și facilă. Unul dintre textele Upanișadelor precizează că evoluția spirituală e marcată în primul rând de necesitatea ascezei, a efortului spiritual susținut, a aspirației frenetice și a tapasului; adică, la modul general vorbind, se poate afirma că ființa umană progresează în măsura în care ea se purifică din ce în ce mai mult, la toate nivelele ei de conștiință.

Și astfel trecem la primul moment și aspect privilegiat prin care Dumnezeu poate fi descoperit:

1. IUBIREA

În toate tradițiile spirituale autentice ale lumii se menționează adeseori faptul că cea mai privilegiată experiență prin care-L putem descoperi și simți cu ușurință pe Dumnezeu este experiența iubirii pentru că așa cum afirmă înțelepții în scrierile fundamentale spirituale ale omenirii: „*Dumnezeu este înainte de toate iubire.*”

Până aici putem constata o mare confluență de opinii, însă, să nu uităm că divergențele apar odată cu manifestarea dualismului din însăși interiorul iubirii care, la modul esențial vorbind, se referă la lumea manifestată și la Dumnezeu.

Faptul că Dumnezeu se află aparent departe, în sfera Transcendentului și al Absolutului, a creat o mare sciziune în mintea și în sufletul omului. Așa după cum se precizează în Rig Veda, cap. X, sutra 129: „*Iubirea a existat încă de la începuturi fiind cel mai subtil sentiment și totodată germenul din care se naște și se dezvoltă chiar mentalul omului.*”

Nu există nici o îndoială că iubirea reprezintă, de fapt, un alt nume pentru dinamismul existenței care tinde mai mereu către Acela, care nu este un Aliut, cu alte cuvinte, care nu este o structură falsă și efemeră, ci către un Alter, către Celălalt, adică spre Esența divină fundamentală a ființei umane, care este reală, vie, eternă și neschimbătoare. Prin urmare, putem afirma că, într-un anume fel, acesta reprezintă însuși dinamismul iubirii. De pildă, noi

nu putem simți aspirația, care uneori este frenetică, de a-L întâlni și simți pe Dumnezeu dacă Acela ne-ar fi în întregime străin sau necunoscut nouă.

Acest dinamism cu totul special al iubirii universale își demonstrează prezența sa vie pretutindeni în Macrocosmos, de la nivelul Trinității divine și până la nivelul particulelor elementare ale materiei.

Inima reprezintă simbolul principal al iubirii și așa după cum s-a menționat anterior: „*Cei cu inima pură îl vor putea găsi pe Dumnezeu*”. Inima, adică iubirea în forma ei supremă, reprezintă însuși „motorul” tradiției și spiritualității creștine dar ea, inima, reprezintă de asemenea ceva fundamental și în sufism. Simbol aproape universal al iubirii - inima - reprezintă totodată organul principal al structurii somatice umane. Acest aspect demonstrează, odată în plus, unitatea fundamentală pe care o exprimă iubirea în deplină conformitate cu afirmația din Bihavarada Upanișad, cap. III, sutra 23 în care se precizează: „*Adevărul cel suprem și inefabil nu poate fi cunoscut decât mai ales în inimă.*”

Prin urmare, iubirea este una singură iar această unitate este non-dualistă. Cu alte cuvinte nu există două iubiri; adică iubirea nu poate fi împărțită sau separat în mai multe părți deși pentru cei mai mulți dintre oameni ea este percepută, datorită nivelului lor de conștiință, în acest fel. Atunci când această distincție pe care, datorită ignoranței, oamenii o fac în ceea ce privește iubirea se schimbă într-o adevărată sciziune, atunci ea devine însăși cauza păcatului. Așadar, indiferent de distincțiile sau departajările pe care credem că este necesar să le facem, nu există în ultimă instanță decât o singură iubire. Utilizând termenii scolastici și medievali, indiferent că este vorba de evrei, despre creștini sau musulmani, iubirea ultimă, universală, liberă și absolut necondiționată este în realitate Dumnezeu însuși.

Sfântul apostol Toma afirmă în această direcție că toate ființele umane, în măsura în care ele își doresc ceva anume, exprimă de fapt, mai mult sau mai puțin nuanțat, dorința de a-L întâlni și simți profund pe Dumnezeu.

Este relativ dificil să fie simțită în mod plener iubirea lui Dumnezeu atât timp cât nu se cunoaște iubirea umană și de asemenea este relativ dificil să se aprofundeze iubirea umană dacă, în prealabil, nu se descoperă în ea esența divină. Adevărata iubire reprezintă mai mult decât o proiecție a voinței noastre sau decât un sentiment ieftin.

Este important să remarcăm aici că în iubirea umană rezidă germenele iubirii universale a lui Dumnezeu. Acest adevăr profund este exprimat cu înțelepciune de apostolul Ioan în Evanghelia sa, cap. 4.20 atunci când el afirmă că: „*Dacă iubirea divină nu s-ar reflecta în iubirea pentru aproapele sau semeneul nostru, atunci ea ar fi pur și simplu minciună.*”

2. TU sau CELĂLALT

Iubirea față de Dumnezeu și iubirea față de celelalte aspecte ale vieții – ființe, animale, plante, copaci, etc. – provine de fapt din același dinamism tainic al ființei noastre, pe care învățații gnostici l-au denumit *apetit*. Cele două tipuri de iubire sunt distincte, deși în același timp ele sunt inseparabile. Această relație non-duală se evidențiază însă cel mai bine față de celălalt sau, cu alte cuvinte, în iubirea față de semenul nostru, adică în iubirea față de Tu. Tu nu este nici Eu, nici non-Eu. Relația dintre Tu și Eu este practic neduală deoarece nu există un Tu fără un Eu, nici viceversa, nu există un Eu fără un Tu.

În cazul iubirii umane predomină iubirea lui Tu. Acesta, adică Tu, reprezintă poate proiecția sau locul cel mai important și totodată universal pentru a-L putea descoperi și simți cel mai ușor și într-un mod fascinant pe Dumnezeu. Cu toate acestea nu putem limita experiența extatică a fuziunii cu Dumnezeu doar la experiența lui Tu. În această direcție să

ne amintim că înțelepciunea tuturor tradițiilor spirituale autentice ne prezintă diferite modalități în care survine inefabila experiență spirituală a iluminării:

-În cadrul sistemului **Jnana Yoga** aceasta apare prin intermediul discriminării între ceea ce este real și ceea ce este fals și efemer. În acest caz Dumnezeu este perceput ca fiind **Eu**.

-În cadrul sistemului **Bhakti Yoga** aceasta apare prin intermediul dorinței înfocate a inimii de a se umple cu prezența și iubirea divină Cea fără de sfârșit. În acest caz Dumnezeu este perceput ca fiind **Tu**.

-În cadrul sistemului **Karma Yoga** aceasta apare prin intermediul empatiei profunde a creaturii, adică a omului, cu actul divin care în cadrul manifestării este săvârșit în și prin intermediul său de Creator sau, altfel spus, de Dumnezeu. În acest caz Dumnezeu este perceput ca fi **EI**, Modelul Suprem de urmat sau Artistul care crează.

Diferitele școli ale spiritualității, care s-au desprins precum ramurile din trunchiul principal care este simbolizat de sistemele Jnana Yoga, Bhakti Yoga sau Karma Yoga, sunt în general vorbind binecunoscute mai ales în tradiția orientală și ele conduc de asemenea pe aspirant la starea de îndumnezeire întocmai ca și sistemul sursă – în metafora noastră *trunchiul* – din care ele au provenit.

Așa după cum am precizat, prima cale – Jnana Yoga – conduce la experiența profund spirituală a lui Eu Unic și Suprem, AHAM, care este Supremul Subiect Conștient. Totuși aici ne confruntăm cu un paradox deoarece Eu nu poate fi experimentat. Într-adevăr, cum am putea oare să-L cunoaștem pe Cel care cunoaște? De fapt, dacă aceasta ar fi cu putință, noi l-am transforma atunci pe Cel care cunoaște în obiect de cunoscut. Prin urmare noi nu putem avea experiența lui Eu așa cum de pildă ne-am obișnuit să avem experiența lui Tu, deoarece prin însăși natura ei această experiență, adică experiența lui Eu, este non-duală.

Pe de altă parte calea iubirii frenetice și a devoțiunii – Bhakti Yga – îl descoperă pe Dumnezeu ca fiind Tu, adică Cel căruia i se adresează toate rugăciunile. Totuși nu se poate afirma că, în totalitate, pe această cale experiența lui Dumnezeu este numai experiența lui Tu, deoarece experiența a ceva anume reprezintă un aspect personal sau altfel spus Eu trebuie să fie Subiectul acelei experiențe.

În aceste condiții a-L simți pe Dumnezeu reprezintă o experiență complexă care nu implică un Tu căruia noi i ne adresăm de obicei, ci mai curând ea este ca un Eu care se adresează nouă înșine, adică un fel de Tu a lui Dumnezeu. Prin urmare, experiența profundă a perceperii lui Dumnezeu este mai ales personală, deoarece noi nu suntem altceva decât însăși această experiență a lui Dumnezeu în noi înșine, în care practic noi ne descoperim ca fiind chiar acel Tu pe care de fapt noi îl invocăm.

Această revelație confirmă imediat adevărul faimoasei afirmații din tradiția înțelepciunii orientale: „*Tu ești Acela*”; TAT TVAM ASI. Această sui-generis descoperire reprezintă o revelație profundă a Spiritului din noi înșine în care Dumnezeu ni se descoperă, adică ni se revelează în aspectul de Tu. Inițiativa este a noastră, însă Eul nostru veritabil nu reprezintă decât un Tu a lui Dumnezeu, altfel, afirmația „*Tu ești Acela*” din Upanișade exprimă de fapt adevărul că Eu sunt Tu, iar Dumnezeu este Unic și Supremul Eu.

Astfel, noi înțelegem atunci că noi suntem de fapt pe deplin și în eternitate fuzionați cu Realitatea Supremă care este Nirguna Brahman, adică Brahman cel fără atribute – Dumnezeu fără atribute din tradiția vedantică - păstrându-ne totuși individualitatea în manifestare, ceea ce se referă la aspectul de Saguna Brahman - adică Brahman cel cu atribute sau altfel spus Dumnezeu Cel cu atribute din tradiția vedantică.

În consecință, această manieră de a-L descoperi pe Dumnezeu în tot ceea ce ne înconjoară și mai ales în aproapele nostru pe care îl iubim ca pe noi înșine, reprezintă modalitatea cea mai fericită, cea mai la îndemână și totodată cea mai ușoară și mai umană de a fuziona cu Dumnezeu. Atunci mai ales descoperirea lui Dumnezeu în aproapele nostru este precum descoperirea unui Tu divin.

Pentru a înțelege mai bine aceste aspecte trebuie să luăm în considerație faptul că între Tu și Eu nu există propriu-zis o relație dialectică, cu alte cuvinte aici nu există neapărat o relație de condiționare reciprocă, ci mai curând aceasta este o relație plină de fericire și de dialog non-dual. Astfel Tu nu este Eu, dar în același timp Tu nu este nici non-Eu.

O interpretare mult mai adecvată este aceea în care afirmăm că Tu se află între Eu și non-Eu. În acest fel Tu este Tu a lui Eu, iar Eu este totdeauna un Eu a lui Tu. Având în vedere aceste aspecte relativ abstracte ale condiției noastre spirituale putem afirma că în însăși momentul în care Eu se cunoaște ca fiind Tu se atinge astfel în mod spontan Eliberarea spirituală care în esență reprezintă fuziunea profundă cu ființa lui Dumnezeu.

Așadar, a-L simți în mod plener pe Dumnezeu reprezintă de fapt experiența spirituală a lui Tu, ceea ce ne pune însă atunci în imposibilitatea de a avea experiența lui Eu, deoarece atunci Eu nu mai poate constitui o experiență personală fără ca să se obiectiveze în prealabil ca fiind Tu. Tradițiile spirituale ne avertizează însă adeseori că acesta este aspectul de imanență a lui Dumnezeu Tatăl. Pe de altă parte, doar pornind de la această imanență a lui Tu este posibilă descoperirea transcendenței care, în acest caz, reprezintă punctul final al călătoriei noastre spirituale.

Privită din această perspectivă *iubirea*, care atunci reprezintă atât *punctul de plecare sau Alfa, cât și punctul de sosire sau Omega*, este prezentată în Vede ca fiind însăși sămânța esențială a Spiritului - aceasta este reprezentat mai ales în Atarva Veda, cap. XIX, sutra 52 - și totodată *prima dintre manifestările lui Dumnezeu* - aceasta apare în Atarva Veda, cap. IX, sutra 19. Iar în scrierile creștine se afirmă că totdeauna iubirea este Dumnezeu însuși.

Celebrul aforism „*Cunoaște-te pe tine însuși*” care exista pe frontispiciul Templului din Delphi nu poate fi prin urmare adevărat decât în măsura în care Eu-însumi este cunoscut de veritabilul nostru Alter sau, altfel spus, de Celălalt, adică Tu. Acest aspect este sugerat și în prima Scrisoare către Corinteni 13.12 din Noul Testament în care se afirmă că „*noi nu putem cunoaște decât în măsura în care noi suntem cunoscuți*”. Cunoașterea este deopotrivă activă și pasivă, implicând noțiunile de Eu și Tu care sunt intim corelate.

Adevăratul Tu este Sinele Nemuritor Atman care se află în fiecare dintre noi și tocmai datorită existenței Sinelui Suprem Atman din noi suntem capabili să ajungem să-L simțim apoi pe Dumnezeu. Însă, această profundă și totodată inefabilă experiență spirituală nu poate fi concepută în afara unei iubiri coplesitoare care atunci este completă, liberă și universală.

3. FERICIREA

La modul esențial vorbind, tot ceea ce există în manifestare, toate lucrurile, toate ființele, toate entitățile, fenomenele, etc. se află într-o subtilă și totodată tainică legătură sau rezonanță ce există pe diferite nivele de vibrații fiind interdependente și realizând astfel gigantica țesătură holografică a Macrocosmosului.

Iubirea universală reprezintă totdeauna fondul misterios, indestructibil, al acestei „țesături” a Creației putând să reprezinte, în funcție de modul în care ea este abordată, atât sursa unei intense fericiri, cât și cauza aparentă a suferinței pentru cei ignoranți. De altfel, actualmente, în mentalitatea occidentală obișnuită, fericirea nu este percepută aproape

niciodată ca fiind una dintre ipostazele în care fuziunea cu Dumnezeu apare în expresia ei cea mai pură.

Am precizat aici termenul „*cea mai pură*” deoarece în experiența obișnuită a unei stări de fericire, reflexia acestui termen este de obicei percepută ca fiind minimă și doar indirectă. Omului contemporan îi lipsește, cel mai adesea, o conștiință morală pură pentru ca astfel, atenuându-se conștiința intelectuală reflexivă, să apară în ființa lui manifestarea spontană a adevăratei fericiri care face totodată să transpară Adevărul tainic al prezenței și realității divine imuabile.

Aici putem de asemenea să remarcăm lipsa, adeseori completă, a simțului umorului, care este o sursă aproape inepuizabilă de fericire și se bucurie în cazul teologiei și al filozofiei. Ceea ce doresc de fapt să subliniez prin intermediul acestor comentarii nu este atât o critică la adresa modului de abordare a experienței divine de către sistemele filozofice și religioase ale diferitelor tradiții, ci mai ales faptul că, în explozia spontană și intensă a bucuriei și fericirii copleșitoare, îl putem regăsi foarte ușor și în mod plenar pe Dumnezeu, căci fericirea reprezintă „locul” privilegiat în care-L putem simți cel mai bine pe Dumnezeu.

Dumnezeu își iubește în mod infinit creaturile Sale cărora le-a dat viață, iar viața înseamnă, la modul fundamental vorbind, o cât mai mare bucurie și fericire.

Totuși în această Conferință nu-mi propun să definesc fericirea și nici să precizez nuanțele subtile care există între sentimentele de bucurie, euforie, satisfacție, bunătațe, plăcere, iubire, precum și alți numeroși termeni aproape sinonimi care provin din aceeași „sursă comună” adică din sentimentul intens și copleșitor al bucuriei și fericirii extatice. Ceea ce doresc să precizez, însă, este faptul că ansamblul acestor termeni poate fi redus la senzația, sentimentul și esența plenitudinii vieții pe care o trăim. Iisus le-a mărturisit oamenilor din vremea Sa că El a venit pentru a le dăruia „*viață fericită din belșug*”. (Ioan 10.10). Iar textul fundamental și totodată sintetic al mesajului Său profund spiritual poartă numele de *beatitudine*.

Devenind înțelepți noi avem astfel acces mereu la Sursa fericirii și beatitudinii eterne, care reprezintă de fapt o altă definiție a Ființei infinite și misterioase a lui Dumnezeu. Din această perspectivă este însă necesar să remarcăm faptul că religia creștină, care în principiu ar fi trebuit să fie prin excelență o religie a bucuriei și fericirii, este foarte des percepută ca fiind o religie tristă.

În perioada de început a Creștinismului tristețea era considerată a fi un păcat capital. Însuși cuvântul *grație* are implicit o conotație de bucurie și jubilație. Cu toate acestea, odată cu trecerea timpului, echilibrul acestor aspecte inițiatice, care erau pline de armonie și înțelepciune, au început să se piardă tot mai des deoarece din ce în ce mai mulți creștini care se bucurau de viață aveau mai apoi sentimente puternice de culpabilitate, mai ales datorită influenței preponderente a unor concepții străine de negare a plăcerilor, bucuriei și fericirii vieții, care au fost gradat impuse de către elita clericală a acelor vremuri.

Aceste observații ne readuc mereu în același punct în care precizăm că doar cei cu adevărat inocenți și puri se pot bucura cu adevărat și pot resimți în inimile lor Fericirea Supremă care, în realitate, este Ființa infinită și misterioasă a lui Dumnezeu însuși.

De asemenea este oportun să menționez aici că în textul I lui Tartirya Upanișad, cap.III, sutra 3 se afirmă că Brahman, sau Dumnezeu, care este Realitatea Supremă Transcendentă este Beatitudinea Infinită și totodată, prin aceasta, se confirmă faptul că fuziunea profundă cu această Realitate Supremă reprezintă de fapt o înglobare nuanțată a tuturor aspectelor frumoase și bune ale vieții care țin de alimentație – *hanam* – de respirație –

prana – de mentalul inferior – *manas* – de intelectul superior – *vijnana* – etc, adică de experiența unor activități umane armonioase care sunt vitale și esențiale.

4. SUFERINȚA

Pentru a înțelege cât mai bine și într-un mod adecvat aspectele care se corelează cu acest subiect trebuie să facem mai întâi distincție între termenii de durere, supărare și suferință. Pentru cei mai mulți cele trei cuvinte sunt relativ ambigue și ele sunt adeseori utilizate în mod nedistinct.

În principiu durerea poate fi definită ca una dintre senzațiile biologice esențiale ale ființelor vii, atât oameni cât și animale. Pe de altă parte, supărarea poate fi încadrată în categoria durerii de natură psiho-fizică deoarece ea este resimțită mai ales la nivel sufletesc. În ceea ce privește termenul suferință, de obicei acesta implică o combinație de senzații complexe care implică în același timp: trupul, psihicul și natura spirituală a ființei. Din această perspectivă se știe că un anume tip de suferință nu este incompatibil cu fericirea. Altfel, dacă starea de fericire imensă care este resimțită atunci când fuzionăm intens cu Conștiința lui Dumnezeu este profund extatică, în ceea ce privește suferința, ea este enstatică.

Suferința ne poate face, în anumite condiții, să ne apropiem de Dumnezeu dar, de asemenea, tot ea, ne poate face să ne depărtăm de El. Suferința ne poate purifica mult însă, tot ea, poate de asemenea, să ne depărteze de Dumnezeu sau să ne facă să ajungem la o mare disperare.

Unele dintre școlile spirituale din Orient și din Occident afirmă chiar că suferința conștientă, care este provocată în mod voluntar, poate să purifice într-o anumită măsură unele nivele ale ființei umane. În această direcție există dovezi de netăgăduit că unii sunyasini, unii călugări creștini și chiar unii mistici au atins astfel rezultate spirituale remarcabile, oricât de aberante ni s-ar putea părea la prima vedere această afirmație. Totuși opinia contemporană respinge un astfel de ascetism dur pe care îl interpretează ca fiind negativ.

Pe de altă parte trebuie să menționăm suferința care nu este autoimpusă, adică suferința care este provocată de diferite cauze exterioare, de la cea care survine în urma contractării unei boli până la suferința care apare datorită privațiunilor de natură fizică și morală care survin ca urmare a unor situații karmice care apar în viața noastră.

De multe ori putem chiar să constatăm că dorința de a face dreptate se poate transforma în suferință atunci când descoperim că forțele răului sau chiar simpla inerție a istoriei opun o rezistență îndârjită. De pildă persecuțiile care au avut loc în America Latină în numele religiei creștine constituie un exemplu grăitor în această direcție. De asemenea situațiile tragice din Tibet sau din Africa s-au încadrat în aceeași categorie și ele nu ne pot lăsa indiferenți față de aceste aspecte.

Privind lucrurile dintr-un anumit punct de vedere se poate spune că suferința personală este o zonă de confluență cu Dumnezeu deși trebuie să înțelegem foarte bine că, privită atât din punct de vedere psihologic, cât și din punct de vedere religios, suferința nu poate să reprezinte un subiect de delectare, neputând fi privită ca și cum aceasta, adică suferința, ar avea o valoare prin ea însăși. Cu toate acestea se poate spune totuși că suferința se încadrează în domeniul modalităților de trezire spirituală deoarece, în unele situații, ea poate declanșa impulsul de a sonda profunzimea nebănuite ale ființei noastre, ghidându-ne astfel în realitatea fundamentală care ne definește natura noastră divină esențială.

Această veritabilă transformare alchimică a ființei noastre și deschiderea noastră reală față de unele taine existențiale poate avea loc numai dacă suferința respectivă nu ne împinge în sfera critică a disperării. În mod paradoxal uneori suferința e acea senzație care pentru unii este inexplicabilă, de durere sufletească sfâșietoare, care după aceea ne apropie foarte mult de inefabilul mister divin. Practic vorbind atunci el reprezintă pentru noi arena paradoxală în care ni se revelează libertatea deplină a Spiritului.

Empiric vorbind s-a stabilit faptul că suferința, ca și fericirea, reprezintă o stare a condiției umane care este capabilă să ne confere, în funcție de modul în care este trăită, atât fuziunea spontană cu Realitatea Divină Transcendentă, cât și decăderea, uneori gravă, a ființei umane. Analizând în mod lucid această stare psihosomatică a omului, ajungem astfel la concluzia că, practic vorbind, suferința ne confruntă în multe situații cu ceea ce este irațional, cu răutatea umană, cu neîmplinirea planurilor pe care ni le-am făcut, cu lipsa noastră de siguranță. Atunci ea ne descentrează, ne dizlocă din banalul cotidian, plasându-ne astfel în fața necunoscutului, a incomprehensibilului, ceea ce, de multe ori, datorită ignoranței, ne indignează și chiar ne face să ne revoltăm aproape în mod instinctiv. Aceasta este însă o reacție pe care noi trebuie să o eliminăm.

Să ne amintim în această direcție tulburătorul exemplu pe care ni-l oferă bhodisattvașii care, fără să iasă aproape deloc din starea lor de inerentă fericire divină și de bucurie se implică totuși în mod detașat în manifestare, participând astfel, într-un mod complet detașat, la suferința creaturilor pentru a le ajuta să atingă și ele starea de eliberare spirituală.

Am specificat deja anterior faptul că uneori suferința poate fi o nebanuită trambulină către starea de transcendență divină, însă tot ea poate, în egală măsură, să fie catalizatorul enigmatic al revelației imanentei divine în manifestare. În cazul unui bhodisattva, a unui yoghin avansat, a unui sfânt sau a unui înțelept, suferința este într-un mod specific nuanțată, în sensul că ea nu se referă la persoana și individualitatea acestora, ci ea cuprinde atunci, într-un anumit mod, suferința întregii umanități și chiar pe aceea a tuturor ființelor din Creație. Această solidaritate universală reprezintă în tradiția budistă experiența lui Buddha kaya, adică experiența cosmică a ceea ce în Creștinism este numit „*Corpul cel mistic a lui Cristos*”.

Motivul pentru care o ființă umană care deja a atins realizarea spirituală este practic mult mai deschisă față de participarea la jocul plin de taine al Creației lui Dumnezeu este mai ales acela că ea a depășit în totalitate barierele și obstacolele care în mod obișnuit sunt impuse de ego, intrând astfel într-o inefabilă stare de comuniune cu întregul Macrocosmos. Această realitate misterioasă este exprimată într-un mod cât se poate de clar în unul dintre aforismele populare în care se spune că „*Cel care se cunoaște cu adevărat pe el însuși, într-un mod profund, cunoaște totodată, în felul acesta, toate celelalte creaturi.*”

Această inefabilă legătură tainică cu tot ceea ce există ne unește practic cu Realitatea Supremă Transcendentă a lui Dumnezeu, nu doar prin intermediul contemplației și al experienței Gloriei divine, ci de asemenea și prin participarea detașată, plină de compasiune, la durerea și suferința tuturor creaturilor din manifestare.

O altă observație importantă este aceea că ființa umană obișnuită pare să resimtă mai profund conexiunea cu întreaga realitate a Creației atunci când ea devine mai conștientă de aspectele *rele* cu care ea se confruntă decât atunci când ea devine mai conștientă de aspectele *bune*, aproximativ în același mod în care, analogic vorbind, noi nu prea suntem conștienți de stomacul nostru atunci când el se află într-o stare de deplină sănătate, ci mai ales atunci când ne doare stomacul sau este afectat.

În concluzie se poate spune că uneori suferința îl face pe om să resimtă într-un mod profund condiția lui umană și îl ajută să se descopere ca fiind o creatură esențialmente divină, care este în mod solidar integrată în imensul angrenaj plin de mistere al Macrocosmosului.

Această conștientizare a faptului că fiecare dintre noi facem parte din tot ceea ce există ne deschide practic foarte mult către experiența plenară a fuziunii cu Dumnezeu. Acest aspect enigmatic este bine cunoscut și el transpare, cu atât mai evident, mai ales în cazul prizonierilor și a victimilor cruzimii umane care, de îndată ce au această revelație, rezistă mult mai ușor la toate supliciile la care sunt supuși, dacă ei au o fermă credință în ceva grandios și misterios care îi ajută să transceadă acea experiență traumatizantă.

5. RĂUL

Această analiză îi poate șoca pe unii care și-au făcut o idee unilaterală despre Realitatea Divină. La modul general vorbind oamenii îl asociază pe Dumnezeu numai cu tot ceea ce este bun și frumos, fără să fie capabili să înțeleagă semnificația hermetică a afirmației din textul oriental a lui Aitreya Upanișad, cap. I, sutra 13, care spune: „*Marile divinități adoră totodată obscuritatea.*”

Această afirmație paradoxală implică faptul că unele dintre divinități – aici fiind incluse și Marile Puteri Cosmice – se află cu mult de-asupra domeniului binelui și al răului și, prin urmare, ele sunt complet detașate chiar și de aceste aspecte duale.

Problematica aici este relativ delicată. Desigur, nu putem afirma în nici un caz că Dumnezeu este rău, însă, pentru noi, este înțelept să înțelegem că până și în existența răului îl putem de asemenea descoperi ca fiind prezent pe Dumnezeu Tatăl. În această direcție este foarte important să nu uităm că în permanență Dumnezeu este TOTUL.

O astfel de idee a provocat de-a lungul istoriei mari scandaluri din partea Creștinismului puritan și a creștinilor înguști la minte, aceasta mai ales din partea ideii dualiste că atât răul cât și binele sunt absolute. Totuși să nu uităm că până și în tradiția creștină catolică există faimosul pasaj din Liturghia de Paști care se numește, deloc întâmplător „*Felix culpa*” și în care păcatul original este prezentat ca fiind o „*culpa felix*” care are valoarea salvării spirituale. Această profundă intuiție a adevărului care ne apare din textul liturgic creștin este totodată de natură să elimine gândirea pur dialectică ce a dominat religia creștină occidentală în ultimele secole.

De fapt gândirea dialectică ce afirmă totdeauna că păcatul nu este niciodată virtute nu poate totuși să justifice în nici un fel păcatul original de pe vremea lui Adam și Eva decât acceptând, într-un anume fel, teoria imoralității. În conformitate cu această idee, dacă păcatul original este o „*felix culpa*” – sau altfel spus „*o vină fericită*” – aceasta se justifică atunci prin faptul că el a reprezentat totodată însăși modalitatea prin care omul poate atinge salvarea sa spirituală.

Afirmația că în realitate Dumnezeu poate fi descoperit, simțit, ca fiind un Bine Suprem chiar și în ceea ce este rău, exprimă în esență ideea că răul nu este de fapt un rău absolut și că, prin urmare, el nu se opune în mod absolut binelui. Experiența răului ne confruntă de fapt cel mai adesea cu propria noastră slăbiciune, cu propriul nostru păcat. Desigur, nu se poate nega că răutatea nu este reală, însă, cu toate acestea, știm cu toții că recunoașterea sinceră a unui rău pe care l-am făcut este ceva bun sau adică prezintă un sui-generis bine.

De altfel experiența vieții cotidiene ne permite adeseori să constatăm cu ușurință că cei care nu au cunoscut deloc ceea ce este rău sunt cel mai adesea lipsiți de compasiune sau se comportă aproape în mod aproape inuman cu ceilalți oameni.

Problema enigmatică a răului reprezintă în mod indiscutabil un aspect care, fără îndoială, există în realitate și care totodată constituie un subiect ce face implicit parte din religie, chiar dacă este ceva tabu. De-a lungul istoriei această problemă dificilă a incitat mult gândirea umană care, nu o dată, a căutat în această direcție soluții pornind de la cele mai diverse teorii. Pornind de la concepția că răul este de fapt o simplă aparență și ajungând până la recunoașterea efectivă a realității sale, la fel precum în cazul realității binelui, s-ar putea spune că, la ora actuală, există un întreg eventai de ipoteze care corespund diferitelor viziuni asupra lumii.

Este totuși interesant să remarcăm aici că cel mai adesea marile religii nu-și centrează interesul aproape niciodată asupra omului, ci mai curând asupra Creației din care răul face și el parte activă. În această direcție putem menționa faptul că există multe cosmogonii în care răul este interpretat ca fiind păcatul originar, păcat care totodată determină condiția actuală a Macrocosmosului.

Se poate vorbi de asemenea despre un mister al răului deoarece el nu poate fi înțeles prin mijloacele obișnuite ale mentalului, respectiv prin rațiune logică și cel mai adesea nu i se poate găsi de către omul obișnuit o explicație plauzibilă. Prin urmare, pentru o ființă umană ignorantă, răul apare de cele mai multe ori ca fiind aproape de neînțeles. Dacă omul ar fi cu adevărat capabil să-l explice așa cum trebuie, răul s-ar asemăna atunci cu o bombă îngrozitoare al cărui detonator a fost îndepărtat și, odată ce misterul său ar fi fost astfel pe deplin dezvăluit, răul nu ar mai exista.

Se mai poate spune că răul nu are explicație rațională ultimă deoarece, într-un astfel de caz, el ar înceta să mai fie rău. Aceasta explică de ce mai ales pentru o ființă umană care este eliberată spiritual și care a atins astfel, într-o anumită măsură, omnisciența, răul nu poate exista pentru că binele este absența răului. De fapt religiile monoteiste nu acordă o consistență metafizică răului.

Analizând cu o mare luciditate acest aspect realizăm faptul că, în realitate, a căuta o cauză răului pentru a-l explica înseamnă de fapt a ajunge astfel la o cauză ultimă care va trebui deci să înfrunte principiul binelui, aspect care este specificat în aproape toate sistemele cosmologice dualiste.

Pe de altă parte nu trebuie să pierdem din vedere că misterul răului constituie, de asemenea, o provocare de ordin moral pentru toate sistemele monoteiste, care se referă la următorul fapt: cum ar putea să existe răul în viziunea unui monoteist radical, dacă această concepție monoteistă crede într-un Dumnezeu bun și atotputernic?

Cazul acestei Conferințe nu îmi permite să abordez acum în extenso această tematică, dar voi specifica totuși faptul că un răspuns corect poate fi întâlnit în teologia islamică și aceasta în special în sufism, care reprezintă unul dintre cele mai pure sisteme monoteiste, unde ni se demonstrează într-un mod foarte înțelept cum – la o ultimă analiză – Binele și Răul sunt două argumente ale unui Dumnezeu viu, deoarece Dumnezeu este și rămâne în veșnicie Întreaga Realitate.

În marea epopee hindusă care este „Mahabharata” un mare înțelept care a realizat Adevărul Suprem oferă următorul sfat: „Renunță acum la bine și la rău, renunță la adevăr și la minciună și după aceea renunță complet la toate acestea, renunță apoi, în final, la însăși actul de a renunța.” Aceasta învățătură înțeleaptă foarte profundă își găsește de asemenea oglindirea în textul faimoasei Kata Upanișad, cap.I, sutra 14, atunci când Naciketas îi cere lui

Yama, divinitatea Tărâmului Morții: „Spune, te implor, o Yama, ce se află în realitate dincolo de bine și rău?”

Prin lectura foarte atentă a acestor citate constatăm aproape imediat că, în realitate, noi nu putem fi de-asupra binelui dacă nu suntem, în același timp, și de-asupra răului. Astfel Dumnezeu fiind de fapt în permanență Întreaga Realitate rezultă că, așa cum de altfel afirmă și tradiția creștină: „*Experiența misterioasă a fuziunii depline cu El implică totodată atât tărâmul celor mai înalte și sublime paradisuri, cât și acela al abisului infernurilor sale.*” (Apostoli, 2.24.)

Așadar putem afirma că, în realitate, experiența tainică a răului este intim legată de experiența extatică a fuziunii cu Dumnezeu din două motive esențiale. Primul motiv se referă la faptul că fuziunea plenară cu Ființa Divină Supremă, fără să nege nici într-un fel aspectele morale și ale eticii, le transcende totuși pe amândouă. Aceasta este ceva sinonim cu a spune, în deplină conformitate cu tradiția spirituală creștină, că de fapt misterul divin se află în realitate de-asupra binelui și al răului.

Al doilea motiv implică însă un aspect mai delicat. Am afirmat anterior că răul e un fapt incontestabil, o realitate pe care nici nu o putem nega și nici nu o putem evita atâta timp cât încă ne mai confruntăm, mai mult sau mai puțin, cu starea de ignoranță. Am mai arătat de asemenea că răul este ininteligibil sau, cu alte cuvinte, că există un mister al răului. Aceasta ne-a condus la revelarea caracterului răului care, la o analiză atentă, se dovedește a fi ceva misterios, aproape ininteligibil, a cărui realitate nu poate fi obiectul de analiză al rațiunii, logicii, etc. Astfel apare o opțiune metafizică radicală care ne determină să constatăm că răul este aproape incomprehensibil pentru inteligența umană, însă aceasta nu este valabil și pentru omnisciența divină. Dacă Dumnezeu ar face rău El nu ar mai fi atunci Dumnezeu. Așadar pentru Dumnezeu răul pur și simplu nu există. Tortura, ura, nedreptatea, sadismul, etc., nu constituie, la modul esențial vorbind ceva rău ci de fapt oamenii sunt într-un anumit fel „*miopi*” față de aceste aspecte ale vieții și ei le interpretează atunci ca fiind rele. Dacă Dumnezeu permite totuși existența lor aceasta se petrece fără îndoială datorită anumitor motive pe care, cu siguranță, că Dumnezeu le știe, dar deocamdată omul nu le poate cunoaște datorită stării de ignoranță în care se află. Tot ceea ce el poate să facă este să spere că mai târziu, uneori chiar într-o viață viitoare, evoluând din punct de vedere spiritual, va afla răspunsul la această mare enigmă.

Aceasta este soluția pe care o oferă sistemele monoteiste în ceea ce privește problematica enigmatică a răului. Înțelegerea corectă, justă și profundă a acestor aspecte, înțelegere care, într-un anume fel reprezintă o reconciliere dintre condiția noastră umană și condiția divină supraumană, este practic unica modalitate eficientă de a elimina răul din viața noastră. Dacă noi ne vom limita la o simplă analiză dialectică în această direcție ea ne va conduce atunci, cel mai probabil, doar la un armistițiu care, în funcție de evoluția noastră spirituală ulterioară, poate avea o durată mai scurtă sau mai lungă, până când forțele răului vor ataca din nou pentru a-și lua revanșa. Răul este impenetrabil la puterea rațiunii, a argumentației, și prin aceasta la puterea de judecată a ființei umane în ceea ce privește aceste aspecte. De aceea, în Evanghelia după Matei, 7.1. se menționează una dintre cele mai importante învățături spirituale ale lui Iisus care se referă la faptul de a nu judeca niciodată pe ceilalți și implicit nici răul pe care aceștia îl fac.

Gândirea rațională nici nu explică răul și nici nu reușește să-l elimine deoarece acțiunea misterioasă a răului nu poate fi transformată și alchimizată decât mai ales în inimă, cu alte cuvinte prin intermediul puterii formidabile a iubirii și a inocenței care, așa cum ne putem da fiecare seama, izvorăsc dintr-o inimă pură. În una dintre versiunile grecești ale

Evangeliei după Matei se menționează că inocența sau cu alte cuvinte starea tainică de copil este acea beatitudine care pentru mulți a fost uitată. Foarte interesant este de asemenea faptul că acest cuvânt „inocență” – în limba latină „innocens” – care înseamnă „a nu face rău” reprezintă traducerea literară a cuvântului sanscrit, care este binecunoscut de către cei care practică yoga, *ahimsa*. Ahimsa care, după cum se știe, înseamnă non-violență și, prin urmare, el nu se poate referi la o luptă realizată cu aceleași mijloace rele, cu răul, ci mai ales la faptul că totdeauna inocența și puritatea deplină a inimii reprezintă, în realitate, calea fundamentală a binelui, care sublimează astfel alchimic răul în bine.

De cele mai multe ori ființa umană mai întâi se confruntă cu ceea ce este rău și cu suferința, pentru ca mai apoi, având aceste experiențe, ea să poată accede într-o stare de deplină maturitate spirituală la experiența plenară și profundă a fuziunii cu Dumnezeu.

Atunci când omul încalcă în mod voit reguli sau principii pe care el le consideră obligatorii, suferința care este generată în ființa sa de lumea stranie și periculoasă în care el a pătruns în acest fel este, mai devreme sau mai târziu, așa mare încât atunci pentru el doar iertarea sau disperarea apar ca fiind singurele alternative la greșelile efectuale deoarece mai ales atunci pentru el nu mai există cale de întoarcere.

Tocmai din necesitatea de a depăși această teribilă angoasă și pentru a trece astfel dincolo de răul pe care l-a comis, ființa umană poate găsi atunci o rază de lumină către experiența divină transcendentă. Desigur, această „trecere dincolo” trebuie totdeauna să survină în urma unui act pe deplin conștient și responsabil, căci dacă se banalizează acest aspect, atunci nu se mai poate vorbi despre o greșală gravă, de un simplu pas greșit. Încălcarea gravă a anumitor principii sau reguli ne confruntă atunci, în realitate, cu propria noastră libertate și prin aceasta ne confruntă totodată cu responsabilitate pe care o avem.

În această direcție se cuvine să amintim aici un exemplu din învățăturile spirituale ale lui Iisus Cristos. Textele evanghelice afirmă că, trecând prin ținutul Galileii, Iisus a întâlnit atunci un om care muncea în ziua de Sabat și El i-a spus: „*Omule, fericit ești tu dacă știi cu adevărat ceea ce acum tu faci*”. La care noi am adăugat: încălcând regula cea strictă a Sabatului și cunoscând de fapt de ce face aceasta. În continuare citatul spune: „...*însă, ia aminte, căci dacă tu nu știi cu adevărat aceasta, tu ești astfel blestemat pentru că acum încalci Legea cea sfântă.*” (Luca 6.4.)

Aici cuvintele pline de înțelepciune ale Mântuitorului nu au fost acceptate în canonul creștin, dar nici nu au fost considerate apocrife, putând fi întâlnite în numeroase alte texte creștine ale spiritualității grecești. Ele însă - luați aminte! - constituie exact contrariul moralei creștine de la Spovedanie. În conformitate cu această morală, ignoranța non-culpabilă, cu alte cuvinte ignoranța în ceea ce privește o faptă sau o acțiune care este greșită, este suficientă pentru a te elibera în totalitate de păcatul respectiv. Afirmăția lui Iisus, însă, ia în considerare omul prin raportarea la Sabat și nu Sabatul prin raportarea la om. Tocmai din această cauză textul a fost considerat ca fiind foarte periculos și destabilizator, mai ales pentru concepția și interesele bisericii, deoarece iată că el subliniază într-un mod subtil *necesitatea în mod just înțeleasă* și totodată ne permite să intuim *puterea* pe care *libertatea*, atunci când ea este asumată într-un mod înțelept și pe deplin conștient, responsabil, i-o conferă omului.

Evangelia după Ioan 8.32. ne precizează: „*Cunoașteți adevărul și astfel adevărul vă va elibera*”. Însă, după concepția Bisericii Creștine oferirea libertății omului este periculoasă. Aceasta nu înseamnă însă că, prin necesitatea de a fi liber, se face de fapt apologia păcatului și a anarhiei, motiv care de altfel a fost invocat de-a lungul timpului de majoritatea reprezentanților bisericii. Limitându-ne la cazul nostru, putem spune că experiența încălcării

tuturor regulilor și a principiilor, care este, deloc întâmplător, specifică sistemului Tantra Yoga, chiar dacă această încălcare este săvârșită numai la nivel mental, corporal sau psihologic, favorizează în realitate o stare tainică de deschidere, de transcendență, introduce astfel ceva nou și este capabilă să producă o transformare uneori fulgerătoare a stării și a condiției specifice a ființei umane care săvârșește aceasta.

Presupunând acum prototipul unei ființe umane perfecte, care până în prezent nu a păcătuit niciodată, care nu a „căzut” niciodată, care nu a comis niciodată vreun rău, va trebui să remarcăm imediat că ei îi lipsește atunci tocmai această experiență a slăbiciunii, a greșelii, a păcatului, a durerii proprii, care este resimțită adeseori atât în trup cât și în suflet. Fără experiența acestora este relativ dificil, dacă nu imposibil, să se atingă astfel o justă înțelegere a anumitor realități fundamentale care există totuși în Creație. Este dificil să se accepte condiția umană, societatea umană, întâlnirea cu altă ființă umană, relații de tot felul care intervin, etc. De cele mai multe ori acest gen de experiențe fac să se nască iubirea cea mai pură și înălțătoare care în același timp este și plină de compasiune. Nu se poate pretinde că totdeauna noi putem iubi într-un mod total doar din înălțimi, deoarece într-o egală măsură noi trebuie să fim și jos, printre cei pe care-i iubim, cunoscându-le astfel, printr-o experiență intensă, profundă și vie, suferințele, păcatele, etc.

Scolastica creștină obișnuia să trateze cu mult interes următoarea problemă foarte delicată: „Oare Iisus s-ar mai fi încarnat pe Pământ dacă umanitatea nu păcătuia deloc?” Unii exegeți creștini dau un răspuns afirmativ la această problemă pe când Sfântul apostol Toma consideră că în acele condiții încarnarea lui Iisus nu ar mai fost deloc necesară.

Punctul de vedere afirmativ se justifică aici prin faptul că Iisus nu este doar Cel care vine pentru a vindeca bolile sau pentru a restaura o ordine morală și etică ce a fost afectată de păcatul omenirii, ci El este totodată și Cel care este cel mai în măsură să aproprie, prin modelul Său dumnezeiesc, lumea de punctul ei culminant divin.

Experiența fuziunii profunde cu Dumnezeu nu ar putea fi niciodată o experiență reală dacă ea s-ar limita doar la fuga de această lume către Cerul în care sălășluiește un Dumnezeu abstract și transcendent. Experiența creștină a misterului divin care este inseparabilă de aceea a unei încarnări divine nu este neapărat legată de conceptul lui Iisus de avatar, ci ea ne revelează un eveniment care s-a petrecut chiar în sânul Trinității divine și totodată al istoriei umanității. Prin urmare trebuie să înțelegem că experiența creștină a lui Dumnezeu cuprinde de asemenea în totul ei și experiența răului și aceasta nu este doar experiența unei simple idei, ci însăși experiența acelei dimensiuni a Realității pe care noi o numim Dumnezeu. Astfel, dacă privim cu înțelepciune, putem realiza imediat că problema răului a sfârșit pentru totdeauna multe dintre schemele pe care unii oameni și le fac apriori în ceea ce-L privește pe Dumnezeu, determinându-ne astfel să devenim mai umili și mult mai realiști în cele ce privește aspectele complexe ale Creației lui Dumnezeu.

6. IERTAREA

Este foarte semnificativ faptul că cea mai mare parte a dicționarelor moderne de teologie omit să explice cuvântul „iertare”, iar atunci când unele dintre aceste dicționare menționează totuși cuvântul respectiv, ele se limitează strict doar la aspectul lui juridic, moral și liturgic-sacramental.

În general vorbind, cuvântul iertare este interpretat ca fiind renunțarea completă la acțiunea de pedepsire a unei ființe umane în urma comiterii de către aceasta a unui delict sau a unei ofense. Cu toate acestea, aspectele care sunt implicate în actul iertării sunt cu mult mai

complexe și aici mă voi referi în special la posibilitatea inefabilă a simțirii lui Dumnezeu prin chiar intermediul acestei acțiuni.

Nu întâmplător se spune că: „*A greși este omenesc, a persevera în comiterea greșelilor este diavolesc, iar a ierta este dumnezeiesc.*” Iertând aproapelui nostru, noi realizăm de fapt cu mult mai mult decât simpla anulare a unei datorii, a pedepsei unei greșeli, etc. Cu alte cuvinte, actul autentic și profund al iertării implică aspecte cu mult mai complexe decât anularea acțiunii de punere în practică a unei justiții distributive sau a unei forme de reconciliere juridică. Reconcilierea are caracteristica de a implica aspecte reciproce, deși aici putem întâlni mai multe nivele de subtilitate. Pe de altă parte iertarea reprezintă totodată o acțiune deliberată care necesită reciprocitatea, chiar dacă ea provine din urma unei inițiative unilaterale.

În Evanghelia după Ioan există un pasaj, respectiv 20.22.-23. în care se precizează că primirea Duhului Sfânt în ființa umană se află aproape totdeauna în raport direct cu aptitudinea noastră de a ierta. Actul complex și tainic al iertării se situează însă dincolo de domeniul voinței individuale. Aceasta se explică prin faptul că de pildă noi putem renunța la acțiunea de a obține satisfacție în urma unei ofense care ni s-a adus sau a unui rău considerabil care ne-a fost provocat, dar aceasta nu implică în mod automat faptul că noi iertăm, deoarece în acest caz lipsește ceva fundamental. Ceea ce lipsește atunci este chiar manifestarea tainică și copleșitoare a Duhului Sfânt, adică a acelei Forțe Divine Sacre Infinite, care nu provine niciodată din egoul nostru efemer și care atunci când se revarsă în ființa noastră totodată ne eliberează într-un mod inefabil pe noi înșine, cât și pe cel care ne-a făcut un anume rău.

Prin urmare, atunci când iertăm cu adevărat, dacă noi simțim această participare a Duhului Sfânt, dacă noi simțim această revărsare a Duhului Sfânt, aceasta indică că totodată noi astfel intrăm într-o stare de comuniune tainică cu Dumnezeu Tatăl; și în felul acesta iată că actul iertării se dovedește a fi totodată o calitate de a-L cunoaște pe Dumnezeu.

Evreii recunoșteau deja în scrierile lor sfinte, încă dinaintea venirii lui Iisus, că totdeauna numai Dumnezeu Tatăl este singurul care poate ierta cu adevărat. Prin urmare pentru noi este foarte important să înțelegem cât mai bine că, în realitate, iertarea nu înseamnă niciodată o simplă reconciliere mutuală și formală între două persoane și nici un pact de non-agresiune sau de renunțare la actul de răzbunare în vederea obținerii unei satisfacții.

Acțiunea veritabilă de a ierta se încadrează într-un alt registru tainic al Realității. În primul rând noi avem astfel posibilitatea să devenim perfect conștienți atunci de neputința noastră deoarece uneori noi am dori poate să iertăm dar, cu toate acestea, descoperim atunci că, în realitate, ne lipsește forța necesară care vine de la Dumnezeu pentru a reuși cu adevărat aceasta. Nu cerem atunci rău pentru rău și nici nu dorim să ne răzbunăm, însă realizăm că de fapt iertarea aparține totuși unui anumit nivel existențial care este net diferit de simpla acțiune a iertării, deoarece ea este intim corelată cu actul copleșitor al Grației care se revarsă în ființa noastră de la Dumnezeu.

Astfel, cel care este cu adevărat capabil să ierte știe că poate să facă aceasta numai cu ajutorul lui Dumnezeu și devine astfel simultan capabil să-L descopere și să-L simtă cu o mare putere în inima sa pe Dumnezeu Tatăl.

Tocmai de aceea, știind acest aspect, noi merită să urmărim chiar să îi iertăm pe cei care ne greșesc, pentru ca în felul acesta să explorăm această cale a comuniunii tainice cu Dumnezeu Tatăl prin intermediul actului iertării, atunci când Dumnezeu se revarsă în ființa noastră sub forma energiei Duhului Sfânt, când cu adevărat putem spune că reușim să iertăm.

Și implicit, atunci când această revărsare a Grației Duhului Sfânt nu apare în noi, este clar că, chiar dacă noi zicem că am iertat, totuși în realitate noi nu am fost capabili să iertăm. Tocmai de aceea este important ca, pe măsură ce ne apropiem de Dumnezeu, să remarcăm că totodată astfel noi devenim capabili să iertăm cu adevărat cu ajutorul acestei energii a Grației lui Dumnezeu. De aceea s-a spus că „*A greși este omenesc, a ierta este dumnezeiesc.*”

Actul divin și tainic al iertării anulează practic complet toate planurile și ideile noastre, atât pe acele care implică inteligența, logica și rațiunea noastră, cât și pe acelea care implică voința noastră. De pildă, inteligența și rațiunea noastră nu pot să nu știe și totodată să ignore faptul că nouă tocmai ni s-a făcut un mare rău și că pentru aceasta avem tot dreptul să urmărim să obținem o anumită satisfacție pentru tot răul care ni s-a făcut. În plus, rațiunea noastră ar putea să ne facă să gândim, justificând evident aceasta în cele mai diverse moduri, că reacția noastră este pe deplin echitabilă și că ea trebuie să fie săvârșită. Însă cel care poate să ierte cu adevărat, cu ajutorul lui Dumnezeu, nu o face pentru că el crede că acest act al iertării este util și nici pentru faptul de a demonstra, în felul acesta, că el este o persoană bună. Iertarea veritabilă, care se face numai cu ajutorul lui Dumnezeu, implică un act tainic de manifestare care este în întregime liber și spontan și atunci ea, iertarea, provine din profunzimile insondabile ale ființei noastre, ea fiind totodată una dintre manifestările fundamentale ale Sinelui nostru Suprem Atman.

Prof. Yoga Gregorian Bivolaru – Herculane 2003